

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

สิทธิในการครอบครองกัญชาเพื่อใช้ทางการแพทย์

จिरายู สุทธิขาว¹, ชื่นชีวิน ยิ้มเฟื่อง²

^{1,2}สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
¹Email : s59123440136@ssru.ac.th, jirayu_chong@hotmail.com

บทคัดย่อ

กัญชาในทางการแพทย์นั้นเป็นการนำพืชสมุนไพรกัญชามาสกัดเป็นยาเพื่อรักษาผู้ป่วย เช่น ลดการคลื่นไส้อาเจียนจากการได้รับเคมีบำบัด เพิ่มความอยากอาหารในผู้ป่วยมะเร็งและเอดส์ ช่วยควบคุมอาการลมชักคลายความวิตกกังวล ประเทศไทยปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่เริ่มมองเห็นประโยชน์ของกัญชาที่เป็นยามากกว่าเป็นสารเสพติดเพราะเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ง่ายเพราะสภาพอากาศในประเทศไทยนั้นเหมาะสมกับการเพาะปลูกกัญชา แต่มีข้อจำกัดในทางกฎหมายที่คร่ำครึจนทำให้ไม่สามารถปลูกเองได้หากไม่มีใบอนุญาตทำให้บุคคลธรรมดาทั่วไปเข้าถึงได้ยาก เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องอนุญาตให้เฉพาะบุคคลที่ครอบครองกัญชานำไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ ในการรักษาผู้ป่วย และอนุญาตให้เฉพาะหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ศึกษาวิจัยหรือจัดการเรียนทางการแพทย์หรือมีหน้าที่ให้บริการทางการแพทย์เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์หรือหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดหรือสภาพอากาศไทย ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยรวมถึงหมอพื้นบ้านตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการแพทย์แผนไทย สถาบันอุดมศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผู้ประกอบอาชีพเวชกรรมที่รวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนซึ่งจดทะเบียนตามกฎหมาย ว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการขนส่งสารธารณะระหว่างประเทศ เท่านั้นที่สามารถผลิตและนำเข้ากัญชาได้ ซึ่งถือว่าเป็นการจำกัดและควบคุมในปริมาณที่แคบทำให้ปริมาณผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ที่ผลิตจากกัญชาตลาดแคบและมีปริมาณไม่เพียงพอต่อผู้ป่วยที่ต้องการการรักษางานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการควบคุมการครอบครองและการผลิตผลกระทบบของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่7) พ.ศ.2562 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการผลิตและการใช้กัญชาเพื่อรักษาโรคและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการครอบครองกัญชาของบุคคลทั่วไปให้สามารถเข้าถึงยาที่สกัดจากกัญชาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ได้อย่างครอบคลุมต่อไป

คำสำคัญ : กัญชา, กัญชาในทางการแพทย์, ยาเสพติดให้โทษ

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

Rights to possess medical marijuana (MMJ)

Jirayu sutthikhao¹, Cheunchiwin Yimfeuang²

Student majored in Law program, Faculty of Social Science and Humanities, Suan Sunandha Rajabhat University

¹Email : s59123440136@ssru.ac.th, jirayu_chong@hotmail.com

Abstract

Medical marijuana is an extract from herbal marijuana leaf to be used in treatment i.e., chemotherapy induced nausea and vomiting reducer, appetite enhancer in cancer and AIDS patients, seizure control, anxiety relief. Nowadays people in Thailand see more marijuana benefits as a medicine than addictive substance. Marijuana plants can be grown easily owing to suitable weather in Thailand; however, there are some legal limitations i.e., they cannot be grown in general households without the license making it limited to be acquired. Relevant laws only allow a person in possession of marijuana to use for medical benefits, treatment and certain state agencies with the responsibility in research and providing medical instruction or agricultural services for medical benefits or narcotics prevention, suppression and resolution or Thai Red Cross, medical practitioners, Thai traditional medicine practitioners, as well as folk doctors in accordance with Thai traditional medicine laws, higher education institutions pursuant to private education institution laws, agricultural practitioners as a registered community enterprise according to community enterprise promotion laws, international public transport entrepreneurs to manufacture and import marijuana. Given that, a marijuana amount is limited and under tight control; medical products made from marijuana are in short supply and insufficient for the demand of patients. This paper aims to study a legal doctrine concerning marijuana control and manufacture and how the Narcotics Act (No.1), B.E.2562 (2019) and relevant laws affect marijuana manufacture and marijuana for treatment and to suggest guidelines for solving limitations on marijuana possession of ordinary people to be more medically accessible extensively.

Keywords : Marijuana, medical marijuana and narcotics

---

¹ This is a sole author (student) paper.

บทนำ

กัญชา คือพืชสมุนไพรที่ใช้กันมาอย่างยาวนานจากประวัติศาสตร์พบว่าการใช้กัญชา เพื่อการรักษาโรคนั้นเริ่มขึ้นจากประเทศจีนเมื่อ 2600 ปีก่อนคริสตกาลในสังคมไทยในอดีตนั้นมีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานว่ากัญชามีอยู่และถูกใช้มาโดยตลอดทั้งผู้ที่ใช้ในลักษณะของการเสพและผู้ที่ใช้ในลักษณะของการรักษาโรคกันอย่างลับ ๆ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่ากัญชานั้นอยู่คู่กับประเทศไทยมาโดยตลอดแม้ว่าจะเป็นสิ่งผิดกฎหมายก็ตาม (ผกาทิพย์ รื่นระเริงศักดิ์, 2562) เพราะถือเป็นยาเสพติดประเภทที่ 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 โดยปัจจุบันได้มีการแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับกัญชา

ในทางการแพทย์นั้น กรมการแพทย์มีการสกัดจากกัญชาที่ใช้ในทางการแพทย์ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม 1. สารสกัดกัญชาได้ประโยชน์ในการรักษาซึ่งมีข้อมูลทางวิชาการที่ชัดเจนในภาวะคลื่นไส้อาเจียนในผู้ป่วยที่ได้รับยาเคมีบำบัด โรคลมชักที่รักษายาในเด็กและโรคลมชักที่ดื้อยาภาวะกล้ามเนื้อหดเกร็ง ในผู้ป่วยปลอกประสาทเสื่อมแข็ง ภาวะปวดประสาทที่ใช้วิธีการรักษาอื่น ๆ แล้วใช้ไม่ได้ผล 2. สารสกัดจากกัญชาน่าจะได้ประโยชน์ในการควบคุมอาการ ซึ่งควรมีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนหรือวิจัยเพิ่มเติม ในประเด็นความปลอดภัยและประสิทธิผลเพื่อสนับสนุน การนำมาใช้ อาทิ โรคพาร์กินสัน โรควิตกกังวลทั่วไป ผู้ป่วยที่ต้องดูแลแบบประคับประคอง ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย 3. สารสกัดกัญชาอาจมีประโยชน์ในการรักษาแต่ยังขาดข้อมูลจากงานวิจัยสนับสนุนที่ชัดเจนเพียงพอในด้านความปลอดภัยและประสิทธิผล ซึ่งต้องศึกษาวิจัยในหลอดทดลองและสัตว์ทดลองก่อนนำมาศึกษาวิจัยในมนุษย์ เช่นการรักษาโรคมะเร็งชนิดต่าง ๆ (จุฬาพัฒน์ ช่างเกต)

สรรพคุณทางการแพทย์ จากการศึกษาทางการแพทย์พบว่า ในกัญชามีสารออกฤทธิ์สำคัญ 2 ชนิด ที่สามารถนำมาใช้บำบัดหรือรักษาโรคได้ ได้แก่

1. สาร CBD (Cannabidiol) มีคุณสมบัติลดอาการเจ็บปวด ลดการอักเสบของแผล ยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง ลดอาการชักเกร็งและลดอาการคลื่นไส้
2. สาร THC (Tetrahydrocannabinol) มีคุณสมบัติต่อจิตประสาท ทำให้เกิดความผ่อนคลาย และเคลิบเคลิ้ม หากได้รับในปริมาณที่เหมาะสม จะช่วยลดอาการติ่งเครียดได้ (กองบรรณาธิการ HONESTDOCS, 2562)

อย่างไรก็ตาม โทษของกัญชาคือสารที่อยู่ในกัญชาสามารถทำลายการทำงานของอวัยวะหลายส่วน ซึ่งจำทำให้ร่างกายอ่อนแอ อ่อนเพลีย น้ำหนักตัวลดลงและทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย ผู้เสพกัญชาในปริมาณมาก ๆ เป็นเวลานานจะทำให้ร่างกายเสื่อมโทรม จนไม่สามารถทำงานได้ โดยเฉพาะงานที่ใช้แรงกาย ความคิดและการตัดสินใจ ทำลายระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย ระบบภูมิคุ้มกันในร่างกายจะเสื่อมลงหรือบกพร่องและติดเชื้อโรคได้ง่ายขึ้น มีอาการทางจิต ผู้ที่เสพกัญชาในปริมาณมาก มักจะเป็นโรคจิตในภายหลังโดยมักเกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น เกิดความวิตกกังวล หวาดระแวง ทำให้มีอาการเลื่อยล้า สับสน ฟันเฟื่องและเกิดอาการประสาทหลอน จนไม่สามารถควบคุมตนเองได้ หากเสพเป็นเวลานานจะทำให้สภาพจิตเสื่อมโทรม (กองบรรณาธิการ HONESTDOCS, 2562)

ประเทศไทยนั้นได้ทำการแก้ไขกฎหมายมาโดยตลอด ซึ่งการแก้ไขปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 การแก้ไขกฎหมายฉบับนี้เป็นการให้กัญชานั้นสามารถใช้ในทางการแพทย์ได้แต่ต้องได้รับการอนุญาตจากแพทย์เท่านั้น หรือทางแพทย์แผนไทยหรือสามารถครอบครองได้แต่ต้องมีใบอนุญาตไม่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การรับรองกฎหมายนี้เพื่อให้ผู้ป่วยปัจจุบันที่จำเป็นต้องใช้ยาที่สกัดออกมาจาก

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

กัญชาได้โดยเร็วที่สุด กล่าวได้ว่าปัจจุบันนี้อยู่ในช่วงทดลองกับผู้ป่วยจริง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ากัญชาจะเริ่มใช้ได้ทางการแพทย์ก็ตามแต่กัญชาก็ถือว่ายาเสพติดประเภทที่ 5 ซึ่ง บุคคลใดครอบครองเกินกำหนด เสพ หรือจำหน่ายก็ยังคงต้องได้รับโทษตามกฎหมาย การเสพยาเสพติดยังคงถือเป็นความผิดอาญา แต่ถ้าหากผู้เสพสมัครใจเข้ารับการรักษาจนได้รับการรับรองจากสถานบำบัดแล้วก็สามารถพ้นความผิดและไม่ต้องถูกดำเนินคดี

แม้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฉบับดังกล่าวนี้ที่อนุญาตให้ปลูกได้และใช้กัญชาในการรักษาผู้ป่วยมีข้อจำกัดคือ ต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ทำให้การแปรรูปสารที่สกัดออกมาจากกัญชาที่นำมารักษาโรคนั้นเป็นไปอย่างจำกัดและไม่เพียงพอกับผู้ป่วยในปัจจุบันทำให้ไม่เพียงพอกับความต้องการจากผู้ป่วยที่ต้องการใช้ยาจากกัญชา ซึ่งขั้นตอนแต่ละขั้นตอนนั้นยุ่งยากทำให้คนบางส่วนนั้นเข้าถึงยาที่สกัดจากกัญชาได้ยาก หลังจากพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษประกาศใช้ กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้ผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องใช้กัญชาเพื่อรักษาโรคมานแจ้งการครอบครองกัญชาในช่วงก่อนกฎหมายประกาศใช้โดยไม่ต้องรับผิด ในวันที่ 13 ถึง 21 พฤษภาคม 2562 ที่ผ่านมา โดยผลปรากฏว่ามีผู้ลงทะเบียนครอบครองกัญชาผ่านระบบออนไลน์อย่างถูกต้องตั้งแต่ 31,177 คน แสดงถึงจำนวนผู้แจ้งการครอบครองกัญชานี้น้อยกว่าจำนวนผู้ป่วยที่สามารถใช้กัญชาทางการแพทย์ได้ส่งผลให้คนอีกจำนวนมากที่ยังเข้าไม่ถึงกัญชาและอาจมีคนที่ตกหล่นจากระบบแจ้งครอบครองกัญชาเพราะมีปัญหาเรื่องเอกสาร จากข้อมูลเท่าที่ปรากฏตามสื่อ พบว่าปัญหาการแจ้งครอบครองกัญชา ได้แก่ ครอบระยะเวลาขอจดแจ้งมีจำกัดและตีความระเบียบและกฎหมายของเจ้าหน้าที่ผิด ผู้ที่จะใช้กัญชารักษาโรคต้องมีเอกสารใบรับรองแพทย์ของแพทย์แผนปัจจุบันเท่านั้น (ilaw, 2562) งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการควบคุมการครอบครองและการผลิต ผลกระทบของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการผลิตและการใช้กัญชาเพื่อรักษาโรคและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการครอบครองกัญชาซึ่งเป็นยาเสพติดประเภท 5 ของบุคคลทั่วไปให้เข้าถึงยาที่สกัดจากกัญชาได้อย่างครอบคลุมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการครอบครองกัญชาภายใต้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2562 และ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแจ้งการมีไว้ในครอบครองกัญชา
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบต่อการใช้กัญชาทางการแพทย์ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2562 และ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการแจ้งการมีไว้ในครอบครองกัญชา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายเพื่อส่งเสริมการครอบและการใช้กัญชาเพื่อทางการแพทย์

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2562 ในการครอบครองกัญชาของบุคคลทั่วไปและประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการแจ้งการมีไว้ในครอบครองกัญชา

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ทบทวนวรรณกรรม

กัญชา คือสารเสพติดอีกชนิดหนึ่งที่มีความนิยมนิยมเป็นอย่างมากในหมู่วัยรุ่นในประเทศไทย เพราะกัญชานั้นหาได้ค่อนข้างง่ายมีราคาไม่แพงและอาจมีการลักลอบปลูกกันเอง ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นเสพติดที่ค่อนข้างหาได้ง่ายกว่ายาเสพติดประเภทอื่น ๆ กัญชาเป็นพืชในตระกูล Cannabis ที่สามารถจำแนกออกมาได้ 3 ชนิด ได้แก่

1. Cannabis Indica มีลักษณะเป็นพุ่มเตี้ย สูงไม่เกิน 2 เมตร ใบมีสีเขียวเข้มมีลักษณะสั้นและกว้าง เติบโตได้ดีในพื้นที่ที่มีอากาศเย็น นิยมปลูกเพื่อนำดอกมาสกัดเป็นน้ำมันทางการแพทย์และนำมาใช้เพื่อการผ่อนคลาย

2. Cannabis Sativa มีลักษณะลำต้นใหญ่ หนาและแข็งแรง อาจสูงได้มากถึง 6 เมตร ใบมีลักษณะเรียวยาว สีเขียวอ่อน เติบโตได้ดีในพื้นที่ที่มีอากาศร้อน นิยมปลูกเพื่อเอาใบมาใช้ทางด้านอุตสาหกรรมและนำเมล็ดสกัดน้ำมัน

3. Cannabis Ruderalis มีลักษณะต้นเล็กคล้ายวัชพืช ใบมีลักษณะกว้างและเล็กผสมกันเติบโตได้ดีทั้งในอากาศร้อนและเย็น พบได้มากในยุโรปโทรรม กัญชาเป็นยาเสพติดประเภทหนึ่งที่เสพแล้วไม่ติด ไม่มีผลข้างเคียงหากอยู่ดี ๆ จะเลิกสูบกี้ได้ เพราะเป็นแค่พืชที่มีฤทธิ์ต่อจิตประสาทแบบอ่อน ๆ เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม หากสูบกัญชาในปริมาณมากก็อาจส่งผลเสียต่อร่างกายได้ เช่น การเข้าไปทำลายระบบประสาทจนไม่สามารถใช้ความคิดและตัดสินใจได้เหมือนเดิม มีการทำลายระบบภูมิคุ้มกัน ทำลายสมอง ทำลายสุขภาพจิต และอาจนำไปสู่การเป็นโรคมะเร็งปอดได้ (กองบรรณาธิการ HONESTDOCS, 2562)

ความหมายของกัญชา

กัญชา เป็นไม้ล้มลุกชนิด มีลักษณะใบมนแฉกเล็กเข้าไปทางก้านหลายแฉก ดอกสีเขียวช่อดอกเพศผู้และช่อดอกเพศเมียอยู่ต่างต้นกัน ใบและช่อดอกเพศเมียที่แห้ง กะหล่ำกัญชาซึ่งเป็นพืชที่อยู่ในพื้นที่อากาศอบอุ่น เช่น เอเชีย อเมริกาใต้และตะวันออกเฉียงและยังถือว่าเป็นพืชดั้งเดิมที่ขึ้นอยู่ในเขตอบอุ่นของทวีปเอเชีย กัญชานั้นเป็นพืชที่ได้รับการบันทึกไว้ในเอกสารเก่าโบราณหลายเล่มว่ามีการปลูกเพื่อใช้ประโยชน์เป็นพืชเส้นใยและปลูกเป็นพืชใช้เสพติดมาแต่อดีตและทางภาคเหนือชาวเผ่าต่าง ๆ นั้นมีการใช้เส้นใยจากลำต้นของต้นกัญชาเพศผู้หรือที่เรียกว่ากัญชงกันมานาน ซึ่งเป็นเส้นใยที่มีคุณภาพสูงและมีความยืดหยุ่น แข็งแรงทนทานเป็นวัตถุดิบในการผลิตผ้าและกระดาษได้เป็นอย่างดี มีคุณภาพดีกว่าเส้นใยจากฝ้ายและลินินในการใช้ กัญชานั้นมักใช้สูบบนกันยาสูบ การกิน การสวนทางทวารหนักและการดูดซึมผ่านเยื่อหูหรือผิวหนัง การสูบบางตรงหรือผ่านเป็นไออุ่น และในด้านการใช้ในทางรักษาโรคปรากฏว่ามีการสกัดในรูปแบบของน้ำมันกัญชา ปัจจุบันความสนใจในการนำกัญชามาใช้ในทางการแพทย์มีมากขึ้นและรวมถึงการนำส่วนต่าง ๆ ของกัญชามาใช้โดยตรงในลักษณะของพืชสมุนไพร เปลือกและลำต้นใช้ทำเชือกป่านและทอผ้า ซึ่งเป็นพืชที่มีสารออกฤทธิ์กับจิตประสาทและก่อให้เกิดการเสพติดโดยกัญชานั้นมีทั้งโทษและประโยชน์หลายประการในประวัติศาสตร์มีการรายงานการใช้ประโยชน์จากกัญชามายาวนานนั้น มีการใช้เป็นอาหารคนหรือสัตว์และใช้เป็นสิ่งเสพติดหรือการผ่อนคลาย และใช้ทำอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เชือกหรือเสื้อผ้า (จุฬาพัฒน์ ช่างเกต)

คุณประโยชน์ของกัญชา

สรรพคุณของกัญชาในการใช้กัญชาในการรักษาอาการและโรคต่าง ๆ กัญชานั้นช่วยลดอาการคลื่นไส้ อาเจียนจากการได้รับเคมีบำบัด เพิ่มความอยากอาหารในผู้ป่วยมะเร็งและเอดส์ ผลวิจัยพบว่าสาร THC

สามารถช่วยเพิ่มความอยากอาหารให้ผู้ป่วยมะเร็งและเอดส์ และได้รับการอนุมัติให้ใช้สาร Dronabinol ซึ่งเป็นอนุพันธ์ของสาร THC เพื่อเพิ่มความอยากอาหารได้ในประเทศแคนาดา ลดอาการปวด อาการปวดแบบฉับพลัน แบบเรื้อรัง และช่วยให้ผู้ป่วยสามารถนอนหลับได้เพิ่มขึ้น (แต่สำหรับอาการปวดเรื้อรังในผู้ป่วยมะเร็งนั้นยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน) ลดอาการปวดประสาทเสื่อมเป็นความผิดปกติทางระบบประสาทซึ่งมักเกิดเริ่มกับการหดเกร็งของกล้ามเนื้อซึ่งจะทำให้เกิดอาการปวดรุนแรงและมีอาการปวดแบบเรื้อรัง และพบว่าทั้งผู้ป่วยกลุ่มที่ได้รับ THC เพียงชนิดเดียวและผู้ป่วยกลุ่มที่ได้รับยาที่มีส่วนผสมของ THC และ CBD ในอัตราส่วน 1 ต่อ 0.5 สามารถช่วยลดอาการหดเกร็งของกล้ามเนื้อและช่วยเบาเทาอาการปวดดังกล่าวและช่วยให้ผู้ป่วยสามารถนอนหลับได้ในการทดสอบทางคลินิกโดยไม่พบอาการข้างเคียงที่ร้ายแรง ช่วยควบคุมอาการลมชัก ช่วยลดความดันในตาของผู้ป่วยต้อหิน ต้อหินเป็นโรคที่เกิดจากการเสื่อมของขั้วประสาทตา ส่งผลให้เกิดการสูญเสียการมองเห็นได้ เนื่องจากมีความดันในลูกตาสูง ป้องกันและรักษาอาการสมองฝ่อ คลายความวิตกกังวล จากประวัติการใช้กัญชาเพื่อช่วยให้ผ่อนคลายในอดีตทำให้มีความเป็นไปได้ที่สารกลุ่มแคนนาบินอยด์จะมีฤทธิ์คลายความวิตกกังวล แต่อย่างไรก็ตามพบว่ากลไกการออกฤทธิ์นั้นซับซ้อนและยังไม่มีการอธิบายที่ชัดเจนและการรักษา มะเร็งมีการรายงานวิจัยว่าสาร THC สามารถยับยั้งการเติบโตของเซลล์มะเร็งปอดและยับยั้งการเติบโตของเนื้องอกมะเร็งในหนูทดลองได้ (ผกาทิพย์ รื่นระเริงศักดิ์, 2562)

โทษของกัญชา

กัญชานั้นก็มีความเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพ หากมีการนำมาใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมก็อาจมีผลกระทบต่อ สังคม ซึ่งเป็นสาเหตุที่หลายประเทศมีกฎหมายที่ควบคุมเข้มงวด ซึ่งกัญชานั้นมีความเสี่ยงด้านสุขภาพและผลกระทบต่อสังคม กัญชานั้นมีผลต่อระบบทางเดินหายใจ การสูบบุหรี่จะก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบทางเดินหายใจ เช่น ไอเรื้อรัง หลอดลมอักเสบและการสูบกัญชาอาจมีผลเป็นมะเร็งจากสารก่อมะเร็ง มีผลต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด กัญชาจะเพิ่มอัตราการเต้นของหัวใจอีกทั้งมีความสัมพันธ์กับผลไม่พึงประสงค์ เช่น โรคหลอดเลือดสมองและภาวะกล้ามเนื้อหัวใจตายฉับพลัน มีผลต่อเขาวนปัญญา เช่น สมาธิ ความจำสั้น การรับรู้เวลาและเข้าใจปัญหาขั้นสูง เช่น การคิดเลขในใจ เมื่อมีการใช้กัญชาเป็นระยะเวลาานาน ๆ มีผลต่อความผิดปกติของจิต การใช้กัญชาที่มีความสัมพันธ์ต่ออาการผิดปกติดังกล่าวโดยเฉพาะโรคทางจิตใจที่มีความผิดปกติของความรู้สึก ความคิด อาการหรือพฤติกรรม โดยการใช้กัญชาจะทำให้อาการแย่ลง มีผลต่อกลุ่มอาการติดยา การใช้กัญชาเป็นระยะเวลาานาน ๆ จะทำให้เกิดกลุ่มอาการดังกล่าวประมาณ 1 ใน 10 ของผู้เสพกัญชา ทั้งนี้อัตราส่วนจะเพิ่มขึ้นเป็น 1 ใน 6 ของจำนวนผู้เสพหากเริ่มเสพตั้งแต่เป็นวัยรุ่น ซึ่งผู้ติดกัญชาจะมีความต้องการอย่างมากที่จะเสพไม่สามารถที่จะลดการเสพลงได้ เกิดภาวะการณ้หยุดยาและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การเสพกัญชาในที่ ๆ ไม่เหมาะสมและแม้ว่าผู้เสพกัญชาโดยส่วนใหญ่ไม่ได้นำไปสู่การเสพยาเสพติดที่ผิดกฎหมายตัวอื่น แต่คนส่วนใหญ่นั้นผู้ที่เสพยาที่ผิดกฎหมายตัวอื่นนั้นเริ่มจากการเสพกัญชาเป็นยาเสพติดตัวแรก (ชาอุชัย เอื้อชัยกุล)

โทษของกัญชาตามกฎหมายในประเทศไทย

กัญชานั้นเป็นยาเสพติดประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับ 7) พ.ศ.2562 นั้นมีหลักเกณฑ์ดังนี้

ผู้ใดผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ถ้ากระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนถึงหนึ่งล้านบาท

ผู้ใดมิไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดจำหน่ายหรือมิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 โดยมีปริมาณยาเสพติดให้โทษไม่ถึงสิบกิโลกรัม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ามียาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ตั้งแต่สิบกิโลกรัมขึ้นไปต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนถึงหนึ่งล้านบาท

ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเปรียบเทียบแนวคิด หลักเกณฑ์ เกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 เป็นกระบวนการวิจัยเพื่อหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการครอบครองกัญชาซึ่งเป็นยาเสพติดประเภทที่ 5 ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งดำเนินการวิจัยเชิงเอกสาร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยโดยวิเคราะห์จากเอกสาร จึงไม่ได้ระบุประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) 2562 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำวินิจฉัยของศาล ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุมและเอกสารต่าง ๆ ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาเป็นฐานความรู้ในการนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบและประมวลผลต่อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมเอกสารข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อันเป็นข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์และตีความจากบุคคลอื่นแล้ว ได้แก่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) 2562 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข บทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งเอกสารข้อมูลสำคัญและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ รวมถึงเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุมและเอกสารต่าง ๆ ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้บูรณาการข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและค้นคว้าเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์และเปรียบเทียบตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปประเด็นสำคัญๆดังต่อไปนี้

4.1 หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการครอบครองกัญชาโดยถูกต้องตามกฎหมาย

4.2 ผลกระทบในการที่ออกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) 2562 ในการครอบครองกัญชา

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการครอบครองกัญชาภายใต้พระบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2562 และ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแจ้งการมีไว้ในครอบครองกัญชา
2. ทำให้ทราบถึงถึงผลกระทบต่อการใช้กัญชาทางการแพทย์ของพระบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2562 และ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการแจ้งการมีไว้ในครอบครองกัญชา
3. ทำให้ทราบถึงการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายเพื่อส่งเสริมการครอบและการใช้กัญชาเพื่อทางการแพทย์

ผลการวิจัย

ตามพระบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2562 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแจ้งการมีไว้ในครอบครองกัญชา มีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการครอบครองและผลิตกัญชาอย่างเข้มงวดและเคร่งครัด โดยอนุญาตให้มีการครอบครองกัญชาเฉพาะวัตถุประสงค์บางประการ คือ การครอบครองในปริมาณที่จำเป็นเพื่อใช้รักษาโรคเฉพาะตัว หรือเพื่อใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ โดยต้องมีใบสั่งยาหรือหนังสือรับรองของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์หรือหมอพื้นบ้านตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นผู้ให้การรักษาและสามารถครอบครองตามปริมาณที่จำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ในการในการปฐมพยาบาลหรือเกิดเหตุฉุกเฉินในเรือ เครื่องบินหรือยานพาหนะอื่นใดที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศที่ไม่ได้จดทะเบียนในประเทศไทย

นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวยังควบคุมและจำกัดประเภทของบุคคลหรือหน่วยงานที่สามารถผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองดังนี้

หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ศึกษาวิจัยหรือจัดการเรียนการสอนทางการแพทย์ เภสัชศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือเกษตรศาสตร์ หรือมีหน้าที่ให้บริการทางการแพทย์ เภสัชกรรมหรือวิทยาศาสตร์หรือมีหน้าที่ให้บริการทางเกษตรกรรมเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์หรือเภสัชกรรม หรือหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาเสพติดหรือสภากาชาดไทย

ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์หรือหมอพื้นบ้านตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ทั้งนี้ ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและหมอพื้นบ้าน สถาบันอุดมศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีหน้าที่ศึกษาวิจัย และจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับทางการแพทย์หรือเภสัชศาสตร์

ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่รวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนซึ่งจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นหรือสหกรณ์การเกษตรซึ่งจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ ซึ่งดำเนินการภายใต้ความร่วมมือและกำกับดูแลของผู้ขออนุญาต และผู้ประกอบการขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศ

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ผู้ป่วยเดินทางระหว่างประเทศที่มีความจำเป็นต้องนยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ ติดตัวเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อใช้รักษาโรคเฉพาะตัวและผู้ขออนุญาตอื่นตามที่รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกำหนดในกฎกระทรวงบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ไม่อาจมีกัญชาไว้ในครอบครอง มิฉะนั้นจะต้องรับโทษตามกฎหมาย

ดังนั้นสิทธิในการปลูกกัญชานั้นผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมจะต้องรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนนั้นจะต้องมีการรวมกลุ่มซึ่งปัญหานี้เป็นการที่เกษตรกรทั่วไปนั้นไม่ได้มีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจนซึ่งเป็นความยุ่งยากอย่างหนึ่งทำให้เกษตรกรคิดว่ายุ่งยากจนเกินไปจึงเป็นการได้ผลประโยชน์บางกลุ่มเฉพาะกลุ่มซึ่งทำให้เกิดปัญหาได้ซึ่งเกษตรกรทั่วไปนั้นเข้าถึงได้ยาก

อภิปรายผล

กัญชาซึ่งเป็นยาเสพติดประเภทที่ 5 นั้นมีสารเสพติดที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพหลายประการ เช่น ทำให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจ เช่น ไอเรื้อรัง หลอดลมอักเสบและการสูบกัญชาอาจมีผลเป็นมะเร็งจากสารก่อมะเร็งมีผลต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด ความจำสั้น เสพต่อเนื่องเป็นเวลานาน ๆ จะให้สมองเสื่อม ดังนั้นการที่กฎหมายจำกัดกัญชาเพื่อทางการแพทย์เท่านั้นเป็นหลักเกณฑ์และข้อกำหนดที่เหมาะสมและเป็นผลดีต่อการควบคุม และป้องกันการเสพวัตถุดิบอันตรายของประชาชนไทยแต่อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายนั้นจำกัดแค่กลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานบางหน่วยงานในการผลิตและครอบครองนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจำกัดประเภทของบุคคลที่ได้รับอนุญาตแคบจนเกินไปมีบุคคลเพียงไม่กี่ประเภทเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้มีการผลิตและครอบครองส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์และยาที่ผลิตจากสารสกัดมาจากกัญชานั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องได้รับการรักษา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้รองรับผู้ที่จะสามารถปลูกได้ให้มากขึ้น ไม่จำกัดแค่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยอนุญาตให้ผู้มีอาชีพเกษตรกรที่สามารถทำการเพาะปลูกกัญชาได้ พร้อมทั้งสร้างเครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายในการบังคับให้เกษตรกรผู้เพาะปลูกดังกล่าวต้องส่งผลผลิตให้แก่หน่วยงานของรัฐเพื่อใช้ในทางการแพทย์ต่อไป ซึ่งไม่เพียงแต่เพิ่มยาและผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ที่สกัดออกมาจากกัญชา เพื่อรองรับผู้ป่วยที่ต้องการใช้ยาที่สกัดออกมาจากกัญชาเท่านั้น แต่สามารถเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรในประเทศไทยได้ช่วยลดปัญหาทางเศรษฐกิจได้อีกเพราะเป็นพืชที่มีมูลค่าสูงกว่าพืชการเกษตรประเภทอื่นแต่อย่างไรก็ดีควรมีการศึกษาเพื่อให้ที่นำผลิตภัณฑ์กัญชาที่บริสุทธิ์ที่ไม่มีสารเคมีเจือปนและนำความรู้จากการศึกษานั้นนำไปเผยแพร่ให้เกษตรกรทั่วไปได้รู้จักวิธีการสกัดกัญชาที่ถูกต้อง

2. มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนภาควิชากัญชาควบคู่กับการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน

3. ควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นภายใต้กระทรวงสาธารณสุขเพื่อตรวจสอบสารเจือปนของกัญชาและวัตถุประสงคในการใช้และปลูกเพราะกัญชานั้นมีข้อดีทางการแพทย์ก็จริง แต่ก็มีโทษร้ายแรงเป็นยาเสพติดเช่นกัน

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการ HONESTDOCS.(2562). กัญชา รวมเรื่องน่ารู้ และสรรพคุณทางการแพทย์ ที่รู้แล้วต้องอึ้ง .[เว็บไซต์].สืบค้นเมื่อ17 กันยายน 2562.จากเว็บไซต์ : <https://www.honestdocs.co/interesting-cannabis-medicinal-properties>.
- จุฬาพัฒน์ ช่างเกต. กฎหมายเกี่ยวกับกัญชา .[เว็บไซต์].สืบค้นเมื่อ16 กันยายน 2562,จากเว็บไซต์: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2247.
- ชาญชัย เอื้อชัยกุล. พิษกัญชา:ประโยชน์ โทษและข้อเสนอการพัฒนาการกำกับดูแล .[เว็บไซต์].สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2562จากเว็บไซต์ :file:///C:/Users/User/Downloads/
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการแจ้งการครอบครองกัญชา สำหรับผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 26/5 และ บุคคลอื่นที่มีใช้ผู้ป่วย ตามมาตรา 22(2) ก่อนพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่7) พ.ศ.2562ใช้ บังคับ ให้ไม่ต้องรับโทษ พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 2-4.
- ผกาทิพย์ รื่นระเริงศักดิ์.(2562). กัญชากับการรักษาโรค .[เว็บไซต์].สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2562จากเว็บไซต์ : <https://www.pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/453/%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%8A%E0%B8%B2/>.
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่7) พ.ศ.2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1-16.
- iLaw.(2562). กฎหมายกัญชา : กัญชารักษาโรคได้แต่คนยังเข้าถึงยาก .[เว็บไซต์].สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2562จากเว็บไซต์ : <https://ilaw.or.th/node/5293>.